

De geloofsbelijdenis van Nicea

Leerdienst 1

Ik geloof in Jezus, de Zoon van God

Deel 1

Wat is je enige houvast? Nu... of als alles om je heen weg zou vallen? Wat een vraag...

En wat een antwoord:

"Of ik nu leef of sterf, ik ben hier niet voor mijn eigen plezier, maar ik leef voor God en ik ben van Hem. Zijn Zoon Jezus heeft mij met Zijn kostbaar bloed van al mijn zonden vrijgekocht en uit de macht van de duivel verlost."

Het is de eigentijdse weergave van zondag 1 van de Heidelbergse Catechismus van Wout van Herwijnen.

Zeg je het hem na? "Wat er ook gebeurt, ik leef voor God. Ik ben van Hem. Zijn Zoon Jezus heeft mij van mijn zonden vrijgekocht en uit de macht van de duivel verlost."

De vraag blijft bij mij hangen. Wanneer je dingen ziet wegvallen. In je leven, in de gemeente. Maar ook als het goed met je gaat. Is dit de kern? De basis van je leven?

Ik zeg dit als inleiding op de serie preken over de Geloofsbelijdenis van Nicea. Omdat het in elke belijdenis over onze God gaat die zich laat kennen in Jezus Christus.

Wij geloven... daar begint de geloofsbelijdenis van Nicea mee. En zoals je op de handout ziet heb ik daar een soort voetnoot bij gezet. Nummer 7. Daarmee verwijs ik naar zondag 7 van de Heidelbergse Catechismus. In die catechismus wordt de geloofsbelijdenis van Nicea niet besproken, maar wél de Apostolische geloofsbelijdenis die qua opbouw lijkt op die van Nicea.

In de catechismus wordt de vraag gesteld: wat is dan waar (echt) geloof? En dan is het antwoord, in mijn woorden: Ik weet het zeker! Wat God zegt in zijn Woord is betrouwbaar. En ik vertrouw erop dat de heilige Geest ook aan mij is gegeven en in mijn hart werkt. Ik leef uit genade voor God, dankzij het offer van Jezus Christus voor mijn zonden.

Als je daar 'ja' op kan zeggen, dan heb je een echt en levend geloof. Misschien met twijfels en gedoe, dat geloof ik direct, maar toch. Geloven heeft dus te maken met een stellig weten en een vast vertrouwen.

Het gaat om persoonlijk geloof, maar wel in verbinding met de kerk van alle plaatsen en alle tijden. Laten we van christenen uit vorige eeuwen leren hoe zij hun houvast hebben gevonden in de Zoon van God, Jezus Christus. In een andere tijd, met andere vragen en andere woorden, maar wel het vertrouwen in die ene Heer.

Daarvoor moet je steeds meer ontdekken wie Jezus is. Laten we kijken hoe de eerste leerlingen steeds grootse over Jezus zijn gaan denken. We beginnen bij een kerntekst: Matteüs 16,13-17:

Toen Jezus in het gebied van Caesarea Filippi kwam, vroeg hij zijn leerlingen: 'Wie zeggen de mensen dat de Mensenzoon is?' Ze antwoordden: 'Sommigen zeggen Johannes de Doper, anderen Elia, weer anderen Jeremia of een van de andere profeten.' Toen vroeg hij hun: 'En wie ben ik volgens jullie?' 'U bent de messias, de Zoon van de levende God,' antwoordde Simon Petrus. Daarop zei Jezus tegen hem: 'Gelukkig ben je, Simon Barjona, want dit is je niet door mensen van vlees en bloed geopenbaard, maar door mijn Vader in de hemel.

Over Jezus wordt dus van alles en nog wat gezegd. Vandaag de dag is het niet anders. Maar wie ben ik volgens jullie?

'U bent de messias, de Zoon van de levende God.' Dat antwoord, daar prijst Jezus Petrus gelukkig om. Dat is hem door God gegeven.

De vraag is wel meteen: wat bedoelde Petrus daar nu mee? Heeft hij hier de geloofsbelijdenis van Nicea eigenlijk al in zijn hoofd? Dat Jezus de eniggeboren Zoon van God is, één van wezen met de Vader?

Nou nee. Je moet ook niet de kerkelijke leer van de drie-eenheid in allerlei teksten willen teruglezen. Wanneer Petrus hier Jezus de 'Zoon van God' noemt, bedoelt hij niet de tweede goddelijke persoon, maar dat Jezus de gezalfde is, degene die zou komen en door God was beloofd.¹

In het OT kan het volk Israel zo genoemd worden en ook de koning.² Denk bijvoorbeeld aan psalm 2. En wanneer het gaat in de evangeliën van het NT gaat het om de aanduiding van de messias. Als Petrus hier Jezus 'Zoon van de levende God' noemt, bedoelt hij dat Jezus de de gezalfde koning is die God had beloofd. Het gaat over zijn 'ambt', zijn roeping. Dat Jezus de gezalfde is.

Ook met het oog op gesprekken met moslims is het goed om te weten wat het betekent als het in de bijbel gaat over 'Zoon van God'. Daar zit een bepaalde lijn in.

De HEER had beloften aan zijn volk gedaan, en die beloften komen nu tot vervulling. Daar zijn ook Simeon, Maria en de anderen vol van wanneer Jezus wordt geboren. Hij is de messias, de christus is geboren. Hij is Immanuel, God met ons!

Zingen Liedboek 478: 1

1 Van Bruggen, CNT Matteus, 307

2 Geground geloof, 268-269.

Deel 2

Jezus is dus de messias van Israel, de koning. Daarom mag je hem de Zoon van God noemen. Maar als je dan verder leest in het Nieuwe Testament, zie je dat er steeds groter wordt gesproken over Jezus. Petrus en de anderen kwamen steeds meer tot de ontdekking dat je in Jezus met God zelf te maken hebt. En dat zorgt er ook voor dat je bij 'Zoon van God' aan meer gaat denken dan alleen dat hij de messias is.

En er blijkt een bijzondere band te zijn tussen God de Vader en zijn Zoon. Toen Jezus werd gedoopt in de Jordaan klonk er een stem uit de hemel: dit is mijn geliefde Zoon, in Hem vind ik vreugde. Dat is niet alleen dat God Jezus in zijn ambt bevestigt, maar laat ook iets zien van de innige verbondenheid tussen Vader en Zoon.

Met name in het Johannesevangelie komt die band naar voren. Jezus zegt dat de Vader en hij één zijn. Niet dat ze samensmelten, maar wel dat ze niet zonder elkaar bestaan. Zoals je door te trouwen ook één wordt zonder helemaal in elkaar op te gaan. Het klinkt als een goddelijk geheim.

Aan het begin van het evangelie naar Johannes klinkt het als volgt. Denk er daarna even voor jezelf over na.

Johannes 1: 1 – 18:

In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God. Het was in het begin bij God. Alles is erdoor ontstaan en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat. In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen. Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen.

Er kwam iemand die door God was gezonden; hij heette Johannes. Hij kwam als getuige, om van het licht te getuigen, opdat iedereen door hem zou geloven. Hij was niet zelf het licht, maar hij was er om te getuigen van het licht: het ware licht, dat ieder mens verlicht en naar de wereld kwam. Het Woord was in de wereld, de wereld is door hem ontstaan en toch kende de wereld hem niet. Hij kwam naar wat van hem was, maar wie van hem waren hebben hem niet ontvangen. Wie hem wel ontvingen en in zijn naam geloven, heeft hij het voorrecht gegeven om kinderen van God te worden. Zij zijn niet op natuurlijke wijze geboren, niet uit lichamelijk verlangen of uit de wil van een man, maar uit God.

Het Woord is mens geworden en heeft bij ons gewoond, vol van goedheid en waarheid, en wij hebben zijn grootheid gezien, de grootheid van de enige Zoon van de Vader. Van hem getuigde Johannes toen hij uitriep: 'Hij is het over wie ik zei: "Die na mij komt is meer dan ik, want hij was er vóór mij!"' Uit zijn overvloed zijn wij allen met goedheid overstelpt. De wet is door Mozes gegeven, maar goedheid en waarheid zijn met Jezus Christus gekomen. Niemand heeft ooit God gezien, maar de enige Zoon, die zelf God is, die aan het hart van de Vader rust, heeft hem doen kennen.

De enige Zoon, die zelf God is... Hem hebben we gezien, vol goedheid en waarheid. Jezus 'die zelf God is, die aan het hart van de Vader rust', hij laat ons God kennen.

En vertelt Petrus op de Pinksterdag dat deze Jezus Heer is. Dat gaat nog een stap verder dan alleen messias. Het zorgt ervoor dat de eerste gelovigen de vrijmoedigheid hebben om Hem als God te aanbidden (!) En uiteindelijk zal elke knie zich voor Jezus buigen -Filippenzen 2,11:

en elke tong zal belijden: 'Jezus Christus is Heer,' tot eer van God, de Vader.

Wij zijn er in de kerk misschien aan gewend, maar wat een stap is dit geweest voor de Joodse christenen die elke dag belijden: 'De HEER is de enige'.

Hoe verder je doorleest in het NT, hoe grootser er over de Zoon wordt gesproken. Hij blijkt zelfs betrokken te zijn op de schepping. 'Door Hem zijn alle dingen worden' staat er in de geloofsbelijdenis van Nicea en daarbij werd mogelijk gedacht aan Kolossenzen 1,15-16a waar staat:

Beeld van God, de onzichtbare, is hij, eerstgeborene van heel de schepping, in hem is alles geschapen, alles in de hemelen alles op aarde...

Ik zou nog meer teksten kunnen noemen, maar waar het om gaat is dat we in Jezus met God zelf te maken hebben.

En zo komen we in de eerste eeuwen van de kerkgeschiedenis waarin het tot een clash komt tussen Arius en Athanasius. We zitten dan begin 4^e eeuw en het gaat over de vraag wat het betekent dat Jezus de Zoon van God is.

Arius

Athanasius

Kort gezegd beweert Arius dat er maar 1 God kan zijn. En als de Vader van Jezus Christus God is, dan kan Jezus dat zelf niet zijn. Jezus Christus is enorm belangrijk, want hij is het eerste en hoogste schepsel. Maar je gaat te ver als je zegt dat hij God zelf is.

Tegenwoordig zeggen de Jehova's getuigen het ook zo. "Als geestelijk schepsel in de hemel had Jezus een bijzondere band met Jehovah." Maar zeg niet dat hij God zelf is.

En die tekst die we net lazen uit Kolossenzen 1 zien ze als volgt: hij was Gods eerste schepping.³ De Zoon is geschapen en heeft een begin gehad.

Bij Athanasius zorgde het voor stoom uit z'n oren. Vergelijk het met een bokswedstrijd. Door ballingschappen wordt Athanasius een paar keer naar de grond geslagen, maar steeds weer komt hij terug in de ring. Deze wedstrijd gaan we uitboksen.

Want het is voor hem een zaak van leven en dood. Wat is het belang

³ <https://www.jw.org/nl/publicaties/boeken/wat-de-bijbel-leert/wie-is-jezus-christus/>

volgens hem? Alleen God ons kan redden van de dood, van de zonde! Wij zitten vast in het moeras. Geen engel, geen geestelijk schepsel, geen mens kan zorgen voor vrede met God. Alleen wanneer God zelf ingrijpt. En goddank, dat doet hij in zijn Zoon. Zodat ieder die gelooft niet verloren gaat maar eeuwig leven heeft (Johannes 3:16).

Daar gaat het om in de geloofsbelijdenis van Nicea. Terwille van ons mensen, terwille van ons behoud, is hij mens geworden. Jezus Christus is niet een soort halfgod, hij is ook niet het hoogste geestelijke schepsel, maar 'God uit God, Licht uit Licht'.

Hij is 'geboren, niet geschapen'. En dan moet je bij geboorte niet denken aan een geboorte zoals bij ons. Denk eerder aan hoe er in Psalm 2 wordt gesproken over de zoon: "Jij bent mijn zoon, ik heb je vandaag verwekt." Het gaat om de *relatie* die er is tussen de Vader en de Zoon.⁴ En wanneer het in Kolossenzen 1 gaat over de 'eerstgeborene' gaat het ook niet om een begin ooit, maar aan de positie die Jezus heeft. De eerstgeborene was in het oude Israel de eerste erfgenaam.⁵ Jezus bekleedt de hoogst mogelijke plaats.

Ja, want hij is "een van wezen" met de Vader (*homo-oesios* in het Grieks). Wanneer het zeggen te geloven in 1 God, dan hebben we het over de Vader, de Zoon en de heilige Geest.

Dus daar waar Petrus in zijn belijdenis bedoelt dat Jezus de messias is, zie je in later tijd dat er meer gezegd wordt met 'Zoon van God'. Zo wordt ook in zondag 13 van de HC gezegd dat Christus 'de eniggeboren Zoon van God' is en daarmee wordt bedoeld dat hij 'de eeuwige en natuurlijke Zoon van God is', anders dan wij die als 'aangenomen' kinderen voor God mogen leven.

En in artikel 10 van de NGB wordt gezegd:

"Wij geloven dat Jezus Christus naar zijn goddelijke natuur de eniggeboren Zoon van God is, van eeuwigheid voortgebracht. Hij is niet gemaakt of geschapen (want dan zou hij een schepsel zijn) maar één van wezen met de Vader, mede-eeuwig, Hem in alles gelijk."

Zingen 'U kennen uit en tot U leven': vers 1

4 Van Eckeveld, Licht uit licht, 50.

5 Van Eck, CNT Kolossenzen, 82.

Deel 3

Alleen God kan ons redden. Niet een halfgod of een geestelijk schepsel. En zijn liefde blijkt juist uit het feit dat hij naar de wereld toekomt, in zijn Zoon. Dat leer je van Athanasius.

Maar er is nog een ander belang om te geloofsbelijdenis van Nicea hoog te houden. En dat is dat we God in het hart kijken door naar Jezus te kijken. We kennen God de Vader ook alleen door de Zoon. Zonder Jezus kijk je God niet in zijn hart.

En blijft God dan niet de onbekende? Zoiets paste wel in het Griekse denken in de tijd van Athanasius en Arius.⁶ En dan is het ook aantrekkelijk om te denken dat Jezus een soort halfgod is. Hij staat ergens tussen God en ons in, maar uiteindelijk kunnen wij God niet echt kennen.

En ook in de christelijke traditie hebben we God 'het Opperwezen' genoemd. En dat is hij ook. Net als de heilige, met niets en niemand te vergelijken...

Maar dat wil niet zeggen dat God zich niet persoonlijk laat kennen. Deze eerste leerdienst over Nicea gaat over Jezus. Misschien had je verwacht dat ik over God de Vader zou beginnen. Een van de redenen om met het middendeel te beginnen is omdat Jezus zegt dat als we *Hem* kennen dan ook zijn Vader kennen (Johannes 14:7). Wie Jezus ziet, ziet God. Wie God persoonlijk wil leren kennen en ontdekken wat het betekent om je enige zekerheid in Hem te vinden, moet bij Jezus zijn.

Met name Bram van de Beek, een Nederlands theoloog is daar heel consequent in. Hij heeft ook eerst een boek geschreven over Jezus en pas later een boek over God de Vader.

Wat hij ook keer op keer doet is wijzen op het kruis. In alle verdriet, in de wanhoop, in de vragen van het lijden die maar slecht een antwoord krijgen, steeds weer het kruis.

Op zijn boek over Jezus als Heer heeft hij de volgende afbeelding staan.

6 Christelijke Dogmatiek, 96.

Het is een spotprent uit een van de eerste eeuwen. Een soort grafity-tekening in Rome. Eronder staat: Alexamenos aanbidt zijn God. En wat voor God is dat zeg! Een ezel aan het kruis. Kan je daarmee aankomen? Ga je dat begrijpen?

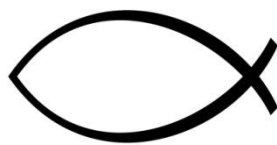
Nee, maar als je zoekt naar wijsheid zoals de Grieken, dan vind je het niet. Vraag je om een wonder zoals de Joden, je krijgt het niet.

Maar wij verkondigen een gekruisigde Christus, voor Joden aanstootgevend en voor heidenen dwaas. Maar voor wie geroepen zijn, zowel Joden als Grieken, is Christus Gods kracht en wijsheid, want het dwaze van God is wijzer dan mensen en het zwakke van God is sterker dan mensen (1 Korintiërs 1,22-25)

Dit is het hart van het evangelie. Dit is de wonderlijke weg van God. En hiervan getuigt de geloofsbelijdenis van Nicea. Met woorden uit die tijd, want wij zouden sommige dingen nu anders zeggen. Woorden die niet bedoeld zijn om een samenvatting te geven, zoals je voor school een samenvatting maakt van een film of een boek. Nogal saai, maar je moet het toch op een rijtje zetten om een goed cijfer te halen... Daar gaat het niet om.

Bij geen enkele belijdenis.

Waar het om gaat is dat je het geheim onder woorden brengt dat God mens geworden is, om ons uit het moeras te trekken.

Dat Jezus de Zoon van God is. Hij is de Christus, de gezalfde. Gods Zoon. Redder! Daar staat de vis, de ichthus voor.

Die vlag blijft wapperen.

Laatst zag ik dat de voetballer Francesco Totti noodgedwongen afscheid nam van de club van zijn leven: AS Roma.⁷ Hij was hard in zijn oordeel, maar zei ook dat er maar één ding is dat blijft: en dat is de vlag van AS Roma.

Zoiets geldt ook voor de kerk. En dan nog veel sterker.

Waar vind je je zekerheid, je houvast wanneer je volop in het leven staat te genieten, maar ook als alles om je heen wegvalt? De kerk van alle tijden heeft maar één vaste grond. Zijn naam is **Jezus**.

Lezen Hebreeën 1: 1 – 4:

*Op velerlei wijzen en langs velerlei wegen heeft God in het verleden **tot de voorouders gesproken door de profeten, maar nu de tijd ten einde loopt heeft hij tot ons gesproken door zijn Zoon, die hij heeft aangewezen als enig erfgenaam en door wie hij de wereld heeft***

⁷ <https://www.voetbalkrant.com/nieuws/2019-06-20/francesco-totti-haalt-uit-na-gedwongen-vertrek-bij-as-roma>

geschapen. In hem schittert Gods luister, hij is zijn evenbeeld, hij schraagt de schepping met zijn machtig woord; hij heeft, na de reiniging van de zonden te hebben voltrokken, plaatsgenomen aan de rechterzijde van Gods hemelse majesteit, ver verheven boven de engelen omdat hij een eerbiedwaardiger naam heeft ontvangen dan zij.

Liturgie

Votum en zegengroet

Zingen Psalm 99: 1, 5, 6

Gebed

Verkondiging deel 1 [Lezen Matteüs 16: 13 – 17]

Zingen Liedboek 478: 1 [Komt, verwondert u hier mensen]

Verkondiging deel 2 [Lezen Johannes 1: 1 – 18]

Zingen 'U kennen uit en tot U leven': 1
[Oude Liedboek Gezang 75]

Verkondiging deel 3 [Lezen Hebréeën 1: 1 – 3]

Zingen 'De kerk van alle tijden': 1, 2
[GK06 Gezang 119]

Dankzegging en voorbede

Inzameling van de gaven

Geloofsbelijdenis

Zingen Gezang 167 [Machtig God, sterke rots]

Zegen